

Meegezogen in de mensenhandel

Ze legde haar functie als politiecommissaris neer om zich volledig te kunnen toewijden op die ene zaak: de strijd tegen mensenhandel. Renske Postuma uit Assen (48) is een vrouw met een missie. "Helemaal uitroeien zal misschien wel nooit lukken, maar we mogen dit niet laten gebeuren."

Door Jacqueline Wouda

'H'et valt wel mee, wordt er dan gezegd. Het duurde maar drie maanden. Drie maanden lang, zeven dagen per week tien tot twintig keer per dag gedwongen seks met onbekende mannen. Hoezo valt dat mee? Hoezo is dat 'maar' drie maanden?

Verontwaardiging spat van het gezicht van Renske Postuma. Met kleine, kernachtige voorbeelden legt ze uit waar haar drijf is.

Nog eentje: "Als een vrouw gedwongen wordt tot seks, heet dat verkrachting. Als een vrouw gedwongen wordt tot betaalde seks heet het 'gedwongen arbeid' en lijkt de strafmaat veel lager."

Vrouwenhandel, gedwongen prostitutie. Geen leuk onderwerp, geen gezellig werkkterrein. Het is de harde, rauwe realiteit van de rafelranden van de maatschappij die al jarenlang aan Renske Postuma trekt. Dieper en dieper is ze in het onderwerp gezogen. Tot ze zich begint dit jaar overgaf en het tot haar voornaamste werkkterrein heeft gemaakt.

Ze had ook in een laboratorium kunnen werken. Plantjes onder de microscoop bekijken. Veilig, ver weg van de wereld van pooiers, loverboys en zware criminaliteit. Zonder de schrijnende verhalen van slachtoffers. Zonder zich te hoeven inleven in het gemoed van de vrouw die maar moet afwachten welke huidskleur haar nog ongeboren baby zal hebben.

Van huis uit is Postuma plantenziektkundige. "Maar na mijn studie aan de universiteit Wageningen was me al snel duidelijk dat ik met mensen wilde werken, niet in een lab of in het veld." Met mensen werken werd een baan als gemeenteambtenaar, hoofd milieuzaken. En milieu heeft te maken met wijken, wijken met leefbaarheid, leefbaarheid met sociale misstanden.

Een overstap naar de regiopolitie Drenthe, in 2006, was logisch. Daar kreeg ze als commissaris nog veel meer met het onderwerp te maken: vrouwenhandel prijkt bovenaan de prioriteitenlijst van politie en justitie. Maar de veelomvattendheid van haar functie slokte haar aandacht op, trok haar weg van wat haar het diepst raakt. Als zelfstandige adviseur met haar eigen bureau heeft ze alle ballast van zich afgeworpen.

In trainingen, met lezingen en workshops leert Postuma gemeentes en andere instanties hoe ze signalen over mensenhandel moeten oppikken. Want, om Johan Cruiff te citeren: "Je gaat het pas zien als je het door hebt." "Als een vrouw uit Oost-Europa zich komt inschrijven bij de Kamer van Koophandel, moet er een alarmbelletje gaan rinkelen. Als een man zich bij de gemeente inschrijft op één adres met vier vrouwen, moet je afvragen of het inderdaad gewoon om een studentenhuus gaat of dat er iets anders aan de hand is. Vaak gebeurt dat ook al wel, maar pas als je de signalen van verschillende instanties naast elkaar legt en combineert, zie je het complete plaatje. En juist dat combineren gebeurt nog veel te weinig. Al worden er de laatste tijd gelukkig wel steeds meer afspraken over gemaakt, ook op bestuurlijk niveau."

Voor de slachtoffers zelf is het vrijwel onmogelijk om aan hun bestaan te ontsnappen. Ze worden gevangen gehouden, in elkaar geslagen, non-stop aan het werk gezet, er wordt bedreigd familieleden iets aan te doen. Ze spreken de taal niet, zijn illegaal in Nederland, de politie heeft geen tijd om hun aangifte op te nemen, hun gevoel van schaamte en onveiligheid is te groot, of er is geen plek waar ze naartoe kunnen.

Postuma: "Er wordt al veel gedaan op het gebied van voorlichting over loverboys. Dat is ontzettend goed, maar daarmee zijn we er niet. Er zijn ook geschieden vrouwen die ten prooi vallen aan een charmante man die hen 'aan het werk' zet. Jongens die zich moeten aanbieden. Of vrouwen die weliswaar bewust de prostitutie ingaan, maar van wie alle inkomsten worden ingenomen."

Bewustwording is een sleutelwoord in de strijd tegen mensenhandel, denkt Postuma, en die reikt verder dan potentiële slachtoffers weerbaar maken. Ook klanten spelen een belangrijke rol. "Het is voor een klant vrij-

wel onmogelijk na te gaan of de vrouw het werk vrijwillig doet. Ook vrouwen die gedwongen worden, staan met een lach op hun gezicht achter het raam. Anders krijgen ze geen klanten." Porno kijken op internet? "Aan die beelden kan je niet zien of de vrouw het vrijwillig doet." Zelfs wie zich verre houdt van de seksindustrie, kan onbewust bijdragen aan de instandhouding van mensenhandel en vrouwenuitbuiting. "Ga je op vakantie in Bulgarije naar een mooi, nieuw, luxueus hotel? Het kan zo maar zijn dat dat is gebouwd om geld wit te wassen dat in Nederland is verdiend met illegale prostitutie", waarschuwt Postuma.

Wat de Assense in het bijzonder bezighoudt is hoe daders van vrouwenhandel tot hun daad komen. Natuurlijk, geld verdienen is een motief. "Maar wat maakt nu dat zij deze morele grens overgaan? En hoe kunnen we op tijd ingrijpen?" Met ondersteuning van onder anderen een hoogleraar criminologie van de Open Universiteit begint Postuma met een verkennend onderzoek om het antwoord op die vraag te vinden. "Vreemd genoeg is zulk daderonderzoek nog nooit gedaan."

Voor haar onderzoek, waarop ze uiteindelijk hoopt te promoveren, wil Postuma gesprekken voeren met zo veel mogelijk daders. In wat voor omgeving zijn ze opgegroeid, welke rol speelt hun culturele achtergrond? Postuma verwacht dat dit soort factoren erg belangrijk blijken te zijn. "Laatst las ik in een verklaring van een dader dat Nederlandse meisjes die al met iemand naar bed zijn geweest voor hem gelijk stonden aan varkens. Die waren als mens toch al niets meer waard. Mensenhandel is niets anders dan een vorm van moderne slavernij."

Mensenhandel: van seksslavin tot tuinder

Het woord mensenhandel roept vooral associaties op met vrouwenhandel ten dienste van de seksindustrie. Begrijpelijk, want deze vorm komt het meest voor en is daardoor ook het vaakst in het nieuws. Maar mensenhandel doet zich op veel meer terreinen voor. CoMensha, het Coördinatiecentrum Mensenhandel, wordt elke dag geconfronteerd met vormen van mensenhandel in de landbouw, horeca, bouwsector en in huishoudelijk werk.

Een goed voorbeeld is de recente inval bij een tuinderij in Noord-Brabant, waar bijna negentig Oost-Europese werknemers langdurig zouden zijn uitgebuit. Zij zouden slechts 4 euro per uur hebben gekregen, moesten 80 uur per week werken en slapen met vijf mensen in een container, zonder goede sanitaire voorzieningen.

Big business

Bij de regiopolitie Drenthe komen jaarlijks tussen de 150 en 200 signalen over mensenhandel binnen. Slechts een handvol van die gevallen leidt uiteindelijk tot een rechtszaak. Het zijn cijfers die veel zeggen over mensenhandel. Slechts het topje van de ijsberg is zichtbaar, cijfers die de totale omvang moeten weergeven zijn onbetrouwbare schattingen.

Jaarlijks zouden alleen al vanuit Oost-Europa duizenden mensen verhandeld worden ten behoeve van de seksindustrie in andere landen. Ook Nigeria staat al jaren in de top-5 van landen van herkomst van slachtoffers. Het merendeel van de slachtoffers dat aangifte doet, heeft overigens de Nederlandse nationaliteit.

Met mensenhandel zijn miljoenenbedragen gemoeid, maar ook die bedragen zijn schimmig. Dat bleek ook tijdens de zaak van de Bulgaarse raamprostitutie die acht jaar lang gedwongen haar werk moest doen in Groningen. *Dagblad van het Noorden* besteedde twee jaar geleden uitvoerig aandacht aan haar aangifte en de aanhouding van de Bulgaar die haar in haar macht had. Elke cent die ze verdiende, moest ze aan hem afstaan. Ze kreeg alleen geld voor tissues, condooms en wat eten. Als ze zou praten, zou haar familie in Bulgarije eraan gaan.

De Bulgaarse zou in acht jaar tijd 1,5 miljoen euro hebben verdiend voor haar pooier, zo claimde ze tijdens de rechtszitting. Die claim werd afgewezen door de rechtbank; er zou te veel onduidelijkheid over bestaan. De Bulgaar werd veroordeeld tot vier jaar celstraf. Hij heeft tegen die uitspraak cassatie ingesteld.

▲ Foto: DvhN/Kees van de Veen